

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА
ПРОРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології

Ю.В. Коломієць

Протокол № 10 від 19 травня 2022 р.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри
загальної екології, радіобіології та БЖД

Протокол № 8 від 06 травня 2022 р.

Завідувач кафедри

А.В. Клепко

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОПП «Екологічна біотехнологія та біоенергетика»

(Лісовий М.М.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Цивільний захист та стратегія сталого розвитку

Спеціальність 162 Біотехнології та біоінженерія

Освітня програма Освітньо-професійна програма «Екологічна біотехнологія та біоенергетика»

Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології

Розробник: Ракоїд Олена Олександрівна, канд. с.-г. наук

1. Опис навчальної дисципліни

Цивільний захист

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	162 Біотехнології та біоінженерія	
Освітня програма	«Освітньо-професійна програма «Екологічна біотехнологія та біоенергетика»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	2	2
Лекційні заняття	- год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	- год.
Лабораторні заняття	- год.	- год.
Самостійна робота	- год.	32 год.
Індивідуальні завдання	год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета Курс дисципліни «Цивільний захист» має на меті формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту, з врахуванням особливості майбутньої професійної діяльності, а також досягнень науково-технічного прогресу.

Завдання вивчення дисципліни «Цивільний захист» передбачає опанування та засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування надзвичайних ситуацій, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на

відвернення надзвичайних ситуацій, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основи національного законодавства у сфері охорони праці і цивільного захисту;
- характеристики осередків ураження, які виникають у надзвичайних умовах мирного і воєнного часів;
- способи і засоби захисту населення від вражаючих факторів аварій, катастроф, стихійного лиха й сучасної зброї масового ураження;
- порядок дій формувань ЦЗ і населення в умовах надзвичайної обстановки;
- призначення і порядок роботи з приладами радіаційної, хімічної розвідки й дозиметричного контролю;
- методику прогнозування можливої радіаційної, хімічної, бактеріологічної (біологічної) обстановки, яка може виникнути внаслідок стихійного лиха й аварій;
- основи проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

вміти:

- практично здійснювати заходи захисту населення від наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха і сучасної зброї масового ураження;
- відповідно до майбутньої спеціальності оцінювати стійкість елементів об'єктів в надзвичайних ситуаціях і визначити необхідні заходи підвищення їхньої стійкості.
- оцінювати радіаційну, хімічну, біологічну обстановку й обстановку, яка може виникнути внаслідок стихійного лиха та аварії;
- керувати підготовкою формувань ЦЗ й проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на виробничих об'єктах.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

- K01. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- K02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- K03. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- K06. Здатність діяти соціально, відповідально та свідомо.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- K08. Здатність здійснювати пошук необхідної інформації в науковій і технічній літературі, базах даних та інших джерелах.

K09. Здатність відбирати та аналізувати релевантні дані, у тому числі за допомогою сучасних методів аналізу даних і спеціалізованого програмного забезпечення.

K18. Здатність організовувати виробництво і управляти біотехнологічними процесами в умовах промислового виробництва та науково-дослідних лабораторій.

Програмні результати навчання:

10. Системно аналізувати, прогнозувати і оптимізувати всі створювані підсистеми та системи загалом, багатокритеріально аналізувати об'єкти і взаємодіючі процеси, приймати обґрунтовані проектні рішення за критеріями надійності й ризиків.

11. Обґрунтовувати методи та засоби захисту людини та навколишнього середовища від небезпечних факторів техногенного та біологічного походження.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної та заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Цивільний захист в сучасних умовах														
Тема 1. Цивільний захист в сучасних умовах	1-2	4		4				5	1				4	
Тема 2. Організаційна структура цивільного захисту	3-4	4		4				4					4	
Тема 3. Моніторинг надзвичайних ситуацій	5-6	4		4				6	2				4	
Тема 4. Міжнародне гуманітарне право	7	4		4				4					4	
Разом за змістовим модулем 1	16			16				19	3				16	
Змістовий модуль 2. Захист населення та територій у надзвичайних ситуаціях														
Тема 1. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в осередках масового ураження	8-9	4		4				5	1				4	
Тема 2. Захист населення у	10-12	6		6				5	1				4	

надзвичайних ситуаціях													
Тема 3. Діяльність суб'єктів господарювання в сфері цивільного захисту	13	4		4				5	1				4
Разом за змістовим модулем 2	14			14				19	4				16
Усього годин	30			30				38	6				32
Курсовий проект (робота)				-		-				-	-		-
Усього годин	30			30				38	6				32

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено робочим навчальним планом	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Цивільний захист в сучасних умовах	4
2	Організаційна структура цивільного захисту	4
3	Моніторинг надзвичайних ситуацій	4
4	Міжнародне гуманітарне право	2
5	Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в осередках масового ураження	4
6	Захист населення у надзвичайних ситуаціях	6
7	Діяльність суб'єктів господарювання в сфері цивільного захисту	2
8	Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту	4

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено робочим навчальним планом	

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання

1. До Женевських конвенцій належать:

1) Про поліпшення долі поранених і хворих в діючих арміях

- 2) Про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, які потерпіли корабельну аварію у складі збройних сил на морі
- 3) Про захист цивільного населення під час війни
- 4) Про захист цивільного населення під час миру
- 5) Про поводження з військовополоненими
- 6) Про поводження з об'єктами підвищеної небезпеки

2. Законодавство України у сфері цивільного захисту:

1 ЗУ Про Цивільну оборону України	А 2000
2 ЗУ Про правові засади цивільного захисту	Б 1993
3 ЗУ Про правовий режим надзвичайного стану	В 2012
4 Кодекс цивільного захисту України	Г 2004

3. На які підсистеми поділяється ЄДС ЦЗ України?

4. До сил цивільного захисту належать:

- 1) оперативно-рятувальна служба цивільного захисту;
- 2) аварійно-рятувальні служби;
- 3) формування цивільного захисту;
- 4) громадські організації;
- 5) спеціалізовані служби цивільного захисту;
- 6) пожежно-рятувальні підрозділи (частини);
- 7) добровільні формування цивільного захисту;

5. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту:

1 Повсякденного функціонування	А у разі виникнення НС
2 Підвищеної готовності	Б встановлюється згідно законодавства України
3 Надзвичайної ситуації	В нормальні умови
4 Надзвичайного стану	Г у разі загрози НС

8) Збройні сили України.

6. Назвіть кілька спеціалізованих служб цивільного захисту

7. Хто несе відповідальність за стан ЦЗ на СГ?

8. Які НС відносяться до НС воєнного характеру?

9. Природні небезпеки:

1. небезпечні геологічні явища	А Зливи, урагани, сильні снігопади, паводки
2. небезпечні гідрометеорологічні явища	Б Епідемії, епізоотії, епіфітотії
3. небезпеки медико-біологічного характеру	В Землетруси, вулканізм, обвали, осипи

10. Назвіть загрози воєнного характеру

11. До основних параметрів землетрусу відносяться:

1. магнітуда
2. глибина осередку
3. висота осередку
4. медіана

12. Рівні НС за кількістю постраждалих осіб:

1. державний	А	20–50
2. регіональний	Б	> 300
3. місцевий	В	50–100

4. об'єктовий	Г	< 20
---------------	---	------

13. Класифікація ХНО за ступенем хімічної небезпеки:

1. I ступінь	А в зону можливого хімічного ураження потрапляє 75 – 40 тис. чоловік Б зона можливого хімічного ураження не виходить за межі санітарно-захисної зони ХНО В в зону можливого ураження може потрапити більше 75 тис. чоловік Г в зону ураження потрапляє менше 40 тис. чоловік
2. II ступінь	
3. III ступінь	
4. IV ступінь	

14. Які сполуки належать до надзвичайно токсичних і високотоксичних? Назвіть кілька сполук

15. За щільністю забруднення радіонуклідами Cs^{137} місцевість поділяють на такі зони:

1. зона відчуження	А 1,0–5,0 Кі/км ²
2. зона безумовного відселення	Б Не здійснюється господарська
3. зона гарантованого відселення	В діяльність
4. зона підвищеного радіаційного контролю	Г 5,0–15,0 Кі/км ² >15,0 Кі/км ²

16. Елементи, які складають пожежний трикутник:

1. тепло
2. паливо
3. вуглець
4. кисень

17. Ймовірність поширення пожежі залежно від відстані між будівлями:

1. 0 м	А 3%
2. 10 м	Б 65%
3. 50 м	В 100%
4. 90 м	Г 0%

18. Від чого в основному залежить інтенсивність пожежі?

19. Чи відносяться природні пожежі до НС природного походження?

20. Чи можуть Збройні Сили України залучатися до виконання завдань цивільного захисту?

21. Концентрація – це кількість небезпечної хімічної речовини, яка припадає на одиницю площі

22. Одиниці вимірювання основних параметрів осередку хімічного ураження:

1. концентрація	А г/м ²
2. щільність зараження	Б хв, год, доби
3. стійкість хімічної речовини	В мг/л

23. Карантин є одним з основних лікувально-профілактичних заходів в осередку біологічного ураження, так чи ні?

24. Назвіть види невідкладної допомоги

25. У залежності від призначення та виду вибухової речовини, звичайні засоби ураження поділяються на:

1. осколочно-фугасні боєприпаси
2. запалювальні боєприпаси
3. радіочастотні боєприпаси
4. боєприпаси об'ємного вибуху

26. Як в основному використовуються отруйні димові речовини?

27. В яких одиницях (системних і несистемних) вимірюють еквівалентну дозу?
28. Розрізняють такі дози опромінення: поглинута, експозиційна та ...
29. Який з осередків масового ураження є найбільш небезпечним за своїми наслідками?
30. Назвіть небезпеки медико-біологічного характеру.

Екзаменаційні тестові завдання

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС «Магістр» напрямок підготовки/ спеціальність 162 Біотехнології та біоінженерія	Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності 2021-2022 навч. рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни Цивільний захист	Затверджую Зав. кафедри (підпис) В.М. Боголюбов _____ 2021 р.
Екзаменаційні запитання			
1. Які положення лежать в основі цивільного захисту? Назвіть основні міжнародні документи, де викладені ці положення.			
2. Як визначається ступінь хімічної небезпеки об'єкта? Класифікація ХНО.			
Тестові завдання різних типів			
1. <i>Режими функціонування ЄДС ЦЗ:</i>			
1. повсякденного функціонування	А	у випадку виникнення НС	
2. підвищеної готовності	Б	нормальні умови	
3. надзвичайної ситуації	В	вводиться згідно чинного законодавства України	
4. надзвичайного стану	Г	істотне погіршення обстановки	
2. <i>Масові інфекції та хвороби людей, тварин, рослин належать до НС природного характеру</i>			
1. Так	2. Ні		
3. <i>Уражаючими чинниками ядерного вибуху є:</i>			
1. ударна хвиля;			
2. світлове випромінювання;			
3. потужність боєприпасу;			
4. проникаюча радіація.			
4. <i>Скільки груп виділяють за ступенем токсичності НХР?</i>			
5. <i>Осередок хімічного ураження характеризується:</i>			
1. концентрацією і типом СДОР;			
2. щільністю забудови;			
3. щільністю зараження;			
4. пожежами.			
6. <i>Параметри уражаючих чинників ядерного вибуху вимірюють у таких одиницях:</i>			
1. надлишковий тиск у фронті ударної хвилі	А	Дж/м ² (кДж/м ²)	
2. світловий імпульс	Б	Р	
3. тиск швидкісного напору	В	Па (кПа)	
4. проникаюча радіація			
7. <i>Сигнали оповіщення населення у мирний час:</i>			
1. повітряна тривога;			
2. аварія на атомній електростанції;			
3. відбій повітряної тривоги;			
4. штормове попередження.			
8. <i>В яких одиницях (системних і несистемних) вимірюють активність радіоактивного елементу?</i>			

<i>9. За допомогою приладу ВПХР можна виявити і визначити:</i>		
1. рівні радіації на місцевості;		
2. сумарні дози випромінювання;		
3. отруйні та сильнодіючі ядучі речовини;		
4. експозиційну дозу випромінювання.		
<i>10. Типові режими радіаційного захисту:</i>		
1. № 1-3	А	для особового складу формувань, які проводять аварійно-рятувальні роботи на зараженій місцевості
2. № 4-7	Б	для населення, яке не працює
3. № 8	В	для робітників та службовців об'єктів, які продовжують виробничу діяльність в умовах радіаційного зараження

8. Методи навчання

Аудиторні заняття – лекції та практичні заняття.

Самостійна робота студентів з дисципліни "Цивільний захист" включає: самопідготовку (письмова робота для засвоєння найбільш складних тем з дисципліни); підготовку до практичних занять; підготовку до іспиту.

9. Методи контролю

Контроль знань та умінь здобувача вищої освіти (поточний та підсумковий) з дисципліни "Цивільний захист" здійснюють згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу відповідно до Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затвердженого Вченою радою НУБіП України 27 грудня 2019 р. протокол № 5.

Підсумкова (загальна оцінка) курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєності теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень.

Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371).

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

11. Методичне забезпечення

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII.
3. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII.
4. Закон України «Про захист рослин» від 14.10.1998 № 180-XIV.
5. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 № 2245-III.
6. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» від 13.07.2000 № 1908-III.
7. Постанова КМУ від 09.01.2014 № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту».
8. Наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України «Про затвердження Вимог до роботодавців щодо захисту працівників від шкідливого впливу хімічних речовин» від 22.03.2012 № 627.
9. Наказ МВС України від 20.04.2017 № 325 «Про затвердження Типового положення про підрозділ з питань цивільного захисту суб'єкту господарювання».
10. Наказ МВС України від 05.11.2018 № 879 «Правила техногенної безпеки».
11. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 01.02.2016 № 135 «Про утворення функціональної підсистеми запобігання надзвичайним ситуаціям і ліквідації їх наслідків в організаціях і на об'єктах галузей промисловості єдиної державної системи цивільного захисту».
12. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ- 97), МОЗ України. – К., 1997.

12. Рекомендована література

Основна

1. Кудрявицька А.М., Ракоїд О.О. Цивільний захист. Навчальний посібник для вивчення дисципліни для студентів спеціальностей 101 Екологія, 162 Біотехнології та біоінженерія, 202 Захист і карантин рослин. – К.: Компрінт, 2016. – 376 с.
2. Ракоїд О.О., Кудрявицька А.М. Безпека праці у захисті та карантині рослин. Навчальний посібник для студентів за спеціальністю 202 Захист і карантин рослин. – К.: НУБіП, 2019. – 262 с.
3. Директива Ради 98/24/ЄС від 7 квітня 1998 року про безпеку і захист здоров'я працівників від небезпеки, спричиненої хімічними речовинами на роботі.
4. Кудрявицька А.М., Ракоїд О.О. Оцінка хімічної обстановки і захист населення після аварії на об'єкті з викидом НХР. Методичні рекомендації з дисципліни «Цивільний захист» щодо виконання практичних робіт для студентів ОКР "Магістр" спеціальностей "Екологія та охорона навколишнього середовища", «Екологічна біотехнологія та біоенергетика», «Екологічний контроль та аудит», «Карантин рослин». – К.: Видавничий центр НУБіП України. – 2015. – 22 с.
5. Кудрявицька А.М., Ракоїд О.О. Пожежна безпека. Інженерні заходи зі зниження ризику виникненні пожежі. Методичні рекомендації з дисципліни «Цивільний захист» щодо виконання практичних робіт. Код на найменування спеціальності 101 Екологія, 162 Біотехнології та біоінженерії, 202 Захист і карантин рослин. К.: Видавничий центр НУБіП України, 2016. – 29 с.
6. Кудрявицька А.М., Ракоїд О.О. Методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни «Цивільний захист» «Правові засади Цивільного захисту в Україні» для студентів ОС Магістр спеціальностей 101 Екологія, 162 Біотехнології та біоінженерія, 202 Захист і карантин рослин. – К.: НУБіП, 2018. – 77 с.
7. Ракоїд О.О., Кудрявицька А.М. Методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни «Цивільний захист» «Захист населення і територій від НС у сучасних умовах» для студентів ОС Магістр спеціальностей 101 Екологія, 162 Біотехнології та біоінженерія, 202 Захист і карантин рослин. – К.: НУБіП, 2018. – 114 с.
8. Кравченко О.А. Методичні рекомендації "Порядок створення та функціонування спеціалізованих служб цивільного захисту підприємств, установ та організацій". – Кропивницький: НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області, 2017 – 23 с.
9. Конспект лекцій з дисциплін «Цивільна оборона» та «Безпека життєдіяльності та цивільна оборона» для студентів та слухачів другої вищої освіти, які навчаються на факультеті післядипломної освіти і заочного навчання (спеціальності «Менеджмент організацій» «Економіка підприємства», «Облік і аудит», «Електротехнічні системи електроспоживання») / Авт.: Ачкасов А.Є., Пашков В.І., Ачкасов І.А. – Харків: ХНАМГ, 2009. – 211 с.

10. Діяльність суб'єктів господарювання в сфері цивільного захисту. Методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни «Цивільний захист та охорона праці» для студентів ОС Магістр за спеціальністю 101 Екологія. – К.: НУБіП. – 2021. – 65 с.

Допоміжна

1. Цивільна оборона вчора і сьогодні, історія розвитку. – Режим доступу: kr-rada.gov.ua/files/content/files/istoriua.doc

2. Стахеєв М.О., Рафальський Ю.І., Колеснік О.М. Від постів ПСОЗ до РТВ // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України, 2010, №1(3) – С. 127–130. – Режим доступу: www.hups.mil.gov.ua/.../nitps_2010_1_26.pdf

3. Барило О. Г. Проблемні питання інформаційного забезпечення цивільного захисту України // Державне управління: удосконалення та розвиток № 8, 2017. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1112>

4. Любінський А. М. Сучасний стан та перспективи модернізації системи цивільного захисту України / А. М. Любінський // Ефективність державного управління. – 2015. – Вип. 43. – С. 104–109. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_43_15.

5. Майстро С. В. Нормативно-правовий механізм державного управління системою цивільного захисту в Україні / С.В. Майстро, О. О. Труш // Актуальні проблеми державного управління. - 2014. - № 2. - С. 156-162. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2014_2_22.

6. Оцінка обстановки в прикладах і завданнях. Методичні рекомендації для вивчення Цивільної оборони студентами усіх спеціальностей. / Ф.І. Авер'янов, - Чернігів, 2002.

7. Григоренко Н. В. Зарубіжний досвід побудови систем надання державних послуг у сфері цивільного захисту // Теорія та практика державного управління. – Вип. 2 (49). – 2015. – С. 1–8.

8. Владимиров В. А., Михеїв О. С., Хмель С. І., и др. ГШ ВС СССР. Методика виявлення и оценки радиационной обстановки при разрушении (авариях) атомных электростанций. – М., 1989.

9. Депутат О. П., Коваленко І. В., Мужик І. С. Цивільна оборона. Навчальний посібник. Видання друге. – Львів: Афіша, 2001.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>

2. Нормативно-правові акти у сфері пожежної та техногенної безпеки <http://km.dsns.gov.ua/ua/Normativna-baza-.html>

3. Міжнародна діяльність ДСНС України <http://www.dsns.gov.ua/ua/Mizhnarona-diyalnist.html>.

4. Нормативно-правові акти у сфері цивільного захисту <http://minagro.gov.ua/node/2998>.

5. Державна служба з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів <http://www.consumer.gov.ua/>